

החפצא ממש דמצה ומרור „מונחים לפניך“, דלא מספיק גדר החפצא מצד ציווי ה', או אפילו מצד החיוב גברא, אלא צ"ל מונחים לפניך, קיום המצוה בפועל, שאז הוי חלות המצוה על החפצא דמצה ומרור בפועל.

(חלק טז, יתרו שיחה ג)

הקרבת הפסח כוללת בתוכה החיוב על מכשיריו. ולכן אף שעדיין לא בא הזמן לקיים בפועל חובת אכילת מצה ומרור מ"מ ישנה המציאות דמצה ומרור מצד החיוב גברא.

ומסקנת המכילתא דצריך להיות

פלוגתת התנאים במספר המכות

האש והרוח והעפר שבמים), ור"ע ס"ל שהמכות היו גם ב„חומר היוליי" של הדברים הנלקים שהוא מופשט מהד' יסודות ולמעלה מהם והוא עצם הדבר ממש, ולכן ס"ל שכל מכה היתה של חמש מכות, הן בד' יסודות וגם בחומר היוליי. ולפ"ז צריך לומר, שדעת ר' יוסי הגלילי שכל מכה היתה רק א', ס"ל שהמכות הלכו רק הדבר כפי שכבר נגמר הרכבו מד' יסודות והיא מציאות אחת.

ויש להתאים ביאור זה בפלוגתת התנאים עם שיטתם באיסור חמץ, דהנה שורש הפלוגתת הנ"ל עד כמה חדרו המכות בדברים הנלקים תלוי עד כמה חדרה טומאת מצרים לתוך עצמיות מציאות הדברים של מצרים, וכיון שאיסור חמץ הוא מסובב מטומאת מצרים, מסתבר לומר, שלפי שיטתם הנ"ל בגדר המכות כך היא שיטתם באיסור חמץ.

הנה במצות ביעור חמץ פליגי ר' יהודה

בסדר הגדה (ממכילתא פ' בשלח): ר' יוסי הגלילי אומר שלקו עשר מכות במצרים וחמשים על הים, ר' אליעזר אומר שכל מכה ומכה היתה של ארבע מכות אמור מעתה במצרים לקו ארבעים מכות ועל הים לקו מאתיים מכות. ור' עקיבא אומר שכל מכה היתה של חמש מכות.

הנה בהסברת פלוגתת ר"א ור"ע מובא בכלבו בשם בעל המלמד (וכ"ה בריטב"א ועוד ראשונים) דר"א ס"ל שהמכות היו בכל ד' היסודות של הדבר המוכה. פירוש, מבואר בחז"ל (במדבר רבה פ' נשא. רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ד) שכל דבר שבעולם מורכב מד' יסודות, אש רוח מים עפר, וזהו שמחדש לן ר"א, שהמכה היתה לא רק בהדבר כפי שכבר נעשה מציאות אחת מורכבת מד' היסודות אלא שהגיעה להעצם של כל יסוד ויסוד ולכן היתה כל מכה ומכה של ד' (לדוגמא במכת דם, שהמכה היתה לא רק בהמים כפי שנראים כבר לעינינו, אלא גם ביסוד

וחכמים (פסחים רפ"ב), דר"י ס"ל אין ביעור חמץ אלא שריפה וחכ"א אף מפרר וזורה לרוח או מטיל לים, וביאר הגאון בעל צפנת פענח שפלוגתתם היא, דר"י ס"ל שצריכים לבער את עצם מציאות של החמץ שזה נעשה רק ע"י שריפה משא"כ כשמפרר וזורה לרוח הרי עצם מציאות החמץ נשאר קיים (ורק צורת החמץ מתבטלת עי"ז ובמילא נשללת האפשרות ליהנות ממנו), ולכן לא מתקיים בזה ביעור חמץ, ואילו חכמים ס"ל שביעור חמץ היינו ביטול צורת ו"תואר" החמץ ולכן די כשמפרר וזורה לרוח. והנה בפסחים (ה, ב) ס"ל לר"ע אין ביעור חמץ אלא שריפה, ולשיטתו אזיל דכל מכה של חמש מכות, שנלקה גם עצם חומר ההיולי ובמילא גם איסור חמץ הוא בעצם החמץ וצריך שריפה, משא"כ ר"א שס"ל דכל מכה היתה רק של ד' מכות (ולא בחומר ההיולי) אתי

כשיטת חכמים שדי לבטל תואר וציור החמץ.

והנה ר' יוסי הגלילי ס"ל (פסחים כג, א) דחמץ מותר בהנאה, שמזה מובן שלדעתו איסור חמץ אינו חודר לפנימיות הדבר (שא"כ הי' צ"ל אסור בהנאה), ואף שחמץ אסור בב"י וב"י וחייבים לבער החמץ מרשותו, ומשמע שאיסור חמץ הוא בעצם הדבר, ע"כ צ"ל שר' יוסי הגלילי ס"ל שאיסור ב"י וב"י וחובת ביעור הוא רק סייג (מה"ת) שלא יבוא לאכלו, כמבואר בר"ן ריש פסחים (ועי' גם פרמ"ג פתיחה להל' פסח). ולשיטתו אזיל שכל מכה ומכה היתה של מכה א', היינו שטומאת מצרים לא חדרה כלל בפנימיות כו' אלא רק בחיצוניות הדברים כפי שהם מורכבים כבר מד' יסודות ונעשים מציאות אחת כנ"ל, ולכן ס"ל דחמץ מותר בהנאה. וק"ל.

(חלק טז, וארא שיחה ה)

כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו . .

פסח מצה ומרור

ההבדל בין שלשה דברים אלו:

מצה – מורה על הדברים שנצטוינו עליהם בפירוש, היינו כל ההנהגות שנתפרשו בשולחן ערוך, עד לפסקי האחרונים.

חיוב אכילת מצה גם בזמן הזה הוא דאורייתא, חיוב אכילת מרור הוא רק דרבנן, ופסח בזמן הזה עושים רק זכר אליו, ואינו אלא מנהג. ותוכן החילוק בין שלשה דברים אלו בדקות יותר בעבודת האדם:

מרור שמדרבנן – הוא ענין ועשו סיג לתורה, היינו חומרות וסייגים שאדם צריך לקחת על עצמו, דידיע אינש